

GRECO
Group of States against Corruption
Groupe d'États contre la corruption

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

22 Mart 2019

GRECO RC4(2019)3

4-CÜ DƏYƏRLƏNDİRMƏ RAUNDU

Parlament üzvləri, hakimlər və
prokurorların fəaliyyətində
korrupsiyanın qarşısının alınması

İkinci Uyğunluq Hesabatı

Azərbaycan

GRECO-nun 82-ci Plenar İclasında qəbul edilmişdir
(18-22 Mart 2019-cu il, Strasburq şəhəri)

IV
D
Ə
Y
Ə
R
L
Ə
N
D
İ
R
M
Ə
R
A
U
N
D
U

I. Müqəddimə

1. İkinci Uyğunluq Hesabatı Azərbaycan rəsmiləri tərəfindən Azərbaycana dair "Parlament üzvləri, hakimlər və prokurorların fəaliyyətində korrupsiyanın qarşısının alınması"na həsr olunmuş Dördüncü Raund Dəyərləndirmə Hesabatı çərçivəsində (bax paraqraf 2) verilmiş tövsiyələrin icra vəziyyəti ilə bağlı həyata keçirilmiş tədbirləri qiymətləndirir.
2. Azərbaycan üzrə Dördüncü Raund Dəyərləndirmə Hesabatı GRECO-nun 65-ci Plenar İclasında (10 Oktyabr 2014-cü il) qəbul edilmişdir və Azərbaycanın razılığı ilə 02 aprel 2015-ci il tarixdə ictimaiyyətə açıqlanmışdır (Greco Eval IV Rep (2014) 2E).
3. Uyğunluq Hesabatı GRECO-nun 74-cü Plenar İclasında (02 Dekabr 2016-cı il) qəbul edilmiş və Azərbaycanın razılığı ilə 17 mart 2017-ci tarixdə ictimaiyyətə açıqlanmışdır (GrecoRC4(2016)11). GRECO-nun qaydalarına müvafiq olaraq Azərbaycan hökuməti tövsiyələrin icrasına dair mövcud vəziyyəti əks etdirən Hesabatı təqdim etmişdir. Həmin hesabat 05 noyabr və 19 dekabr 2018-ci il tarixlərdə daxil olaraq İkinci Uyğunluq hesabatının tərtib edilməsi üçün əsas kimi qəbul edilmişdir.
4. GRECO uyğunluq prosesinə müvafiq olaraq məruzəçilərin təyin edilməsini Finlandiya və Gürcüstana tapşırılmışdır. Məruzəçilər qismində Finlandiyadan cənab Jouko HUHTAMAKI və Gürcüstandan xanım Pelagia MAKHAURI təyin olunmuşlar. Uyğunluq hesabatının tərtib edilməsində GRECO-nun Katibliyi onlara dəstək vermişdir.

II. TƏHLİL

5. GRECO dəyərləndirmə hesabatında Azərbaycana 21 tövsiyə təqdim etmişdir. GRECO Uyğunluq Hesabatında vii, viii, x, xi, xiii, xv, xvi, xvii, xviii, xix və xxi tövsiyələrin qənaətbəxş icra olunmasını bildirmişdir. i, ii, v və vi tövsiyələr qismən icra olunmuş və iii, iv, ix, xii, xiv və xx tövsiyələr icra olunmamışdır. Yerinə yetirilməsi gözlənilən on digər tövsiyələrə uyğun icra vəziyyəti aşağıdakı kimidir.

Parlament üzvlərinin fəaliyyətində korrupsiyanın qarşısının alınması

Tövsiyə i.

6. *GRECO tövsiyə etmişdir ki, icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən təqdim edilən və parlament daxilində sürətləndirilmiş qəbul prosesi ilə qəbul edilən qanun layihələri də daxil olmaqla qanun layihələrinin ictimai dinləmələri sistematik olaraq təşkil edilsin.*
7. Xatırladılır ki, bu tövsiyə Uyğunluq Hesabatında qismən icra olunmuşdur. "İctimai iştirakçılıq haqqında" qanun Dəyərləndirmə hesabatı qəbul edilməzdən əvvəl 2014-cü ildə qəbul edilmişdir və həmin qanunda parlamentə təqdim edilən qanun layihələri üzrə ictimai dinləmələrin və məsləhətləşmələrin aparılması öz əksini tapmışdır. Uyğunluq Hesabatında, GRECO komitələrdə qanun layihələrinin mətnləri vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin iştirakı ilə birlikdə müzakirə olunmasını nəzərə almışdır. Həmçinin, GRECO "Hökumət-Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu Platforması"nın təsis edilməsini nəzərə almışdır. Qanun layihələri üzrə ictimai müzakirələrin keçirilməsini dəstəkləyən yeni tədbirlər də Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinə təklif edilən dəyişikliklərdə və Açıq Hökumətin Təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün qəbul edilmiş Milli Fəaliyyət Planında öz əksini tapmışdır.
8. Hökumət bütün qanun layihələrinin Parlamentin internet sahifəsində dərhal dərc olunduğunu qeyd edir. Bundan başqa, onlar maraqlı tərəflərdən gələn bütün rəy və təkliflərin Parlamentin internet sahifəsi daxil olmaqla, müxtəlif kanallar vasitəsilə toplandığını və müvafiq komitələrdə müzakirəyə təqdim olunduğunu əlavə edirlər. Hökumət qeyd edir ki, 2016-cı ilin payız sessiyasından etibarən parlamentdə

sürətləndirilmiş prosedurlarla heç bir qanun layihəsi olmayıb. Hökumət bildirir ki, 2016-cı ilin payız sessiyası ərzində 443 ictimai müzakirə keçirilib və 1350 qanun layihəsi müzakirə olunub.

9. Hökumət həmçinin bildirir ki, 2016-cı ildən etibarən parlamentin 2016-cı ildən tərəf olduğu "Hökumət-Vətəndaş Cəmiyyəti Dialoqu Platforması"nın artıq Nizamnaməsi və Strateji Fəaliyyət Planı (2017-2020) təsdiqlənmiş, üzvlərinin sayı genişlənmiş (52 üzv, 39 QHT nümayəndəsi) və bölgələrdə anti-korrupsiya təşəbbüslərinin həyata keçirilməsinə yönəldilmiş nümayəndəliyi vardır¹. Platforma 18 ay ərzində 158 tədbir təşkil etmiş, bir çox qanun layihələri ilə bağlı ictimai məsləhətləşmələr həyata keçirmişdir². Hökumət həmçinin qeyd edir ki, Açıq Hökumətin Təşviqi üzrə Milli Fəaliyyət Planına əsasən, 27 dövlət orqanında ictimai şuralar yaradılmış və onların üzvləri seçilmişdir³. İctimai şuralar qanun layihələrinin qəbul edilmə proseslərində aktiv iştirak edirlər.
10. Nəhayət Hökumət bildirir ki, Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinə dəyişikliklər edilməsi nəticəsində ictimai dinləmələrin keçirilməsinə dair yeni qaydalar nəzərdə tutulmuşdur. Bu dəyişikliklər nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, iştirakçılar ictimai müzakirələrin keçirilməsindən beş gün əvvəl məlumatlandırılmalıdırlar (sürətləndirilmiş qaydada üç gün müddətində).
11. GRECO bütün qanun layihələrinin Parlamentin internet səhifəsində yerləşdirilərək ictimaiyyətə açıq olmasını və 2016-cı ilin payız sessiyasında 443 ictimai müzakirələrin həyata keçirilməsini (1350 qanun layihəsi müzakirə edilmişdir) və 2016-cı il ərzində sürətləndirilmiş qəbul prosesinin olmaması ilə əlaqədar Hökumətin verdiyi müsbət məlumatları nəzərə alır. GRECO həmçinin, ictimai dinləmələrin keçirilməsindən əvvəl iştirakçılara əvvəlcədən xəbərdarlığın təmin edilməsi ilə əlaqədar Parlamentin Daxili Nizamnaməsinə dəyişikliklərin edilməsini diqqətə alır. GRECO bu inkişafı alqışlayır. Qəbul edilən tədbirlər və göstərilən nəticələr bu tövsiyənin məqsədinə uyğundur.
12. GRECO i tövsiyənin qənaətbəxş həyata keçirilməsi qənaətinə gəlir.

Tövsiyə ii.

13. *GRECO tövsiyə etmişdir ki, i) Konstitusiyada, Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında Qanunda, Deputatların Statusu haqqında Qanunda və Milli Məclisin Daxili nizamnaməsində maraqlar toqquşması ilə bağlı müddəaların davamı olaraq və ya təkmilləşdirməklə millət vəkillərinin davranış kodeksi standartları (bu sənəd xüsusilə maraqlar toqquşması və üçüncü tərəflə əlaqələrin tənzimlənməsi qaydalarını əhatə etməlidir) qəbul edilsin, icra olunsun və ictimaiyyət üçün açıq olması təmin edilsin. ii) hüquqi davranış, parlament etikası, maraqlar toqquşması, digər ödənişli fəaliyyət növü, hədiyyə və digər üstünlüklər, korrupsiyanın qarşısının alınması və etimadın gücləndirilməsi ilə bağlı millət vəkillərinə təlimlər keçirilsin və məsləhət verilməsi mexanizmi təmin edilsin.*

¹ Platforma QHT-lərin 4 üzvünün, 6 dövlət qurumunun, 5 yerli bələdiyyə və 8 ictimai şuranın iştirakı ilə yerli səviyyəli bir platforma yaratmışdır.

² Aşağıdakıları əhatə edir: "Hesablama Palatası haqqında" "İnformasiya əldə etmək haqqında", "Kənar dövlət maliyyə nəzarətini tənzimləyən yeni qanun layihəsi haqqında" "Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyatının perspektivləri üzrə strateji yol xəritəsi" haqqında, "Milli Məclisdə dövlət büdcəsi layihəsinin müzakirələrində vətəndaş cəmiyyəti institutlarının iştirakının qiymətləndirilməsi haqqında" "Dövlət büdcəsinin icrası ilə bağlı illik hesabat və Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının müvafiq rəyinin ictimaiyyətə təqdim edilməsi haqqında" "Maliyyə nəzarəti obyektlərində Hesablama Palatası tərəfindən maliyyə nəzarəti tədbirləri haqqında ictimaiyyətə məlumat vermək haqqında" "Həssas əhali qruplarının sosial-iqtisadi hüquqlarının təmin edilməsində vətəndaş cəmiyyətinin rolunun gücləndirilməsi haqqında", "Regionlarda su təchizatının yaxşılaşdırılması haqqında", "Gömrük orqanlarının fəaliyyətində şəffaflıq və hesabatlılıq" haqqında qanun layihələri

³ OGP üzrə Milli Fəaliyyət Planının (4.2.1 İctimai Şuraların fəaliyyətinin gücləndirilməsi və onların davamlılığının təmin edilməsi) bu xəttin 80,71% səviyyəsində həyata keçirildiyi hesab olunur.

14. Xatırladılır ki, bu tövsiyə Uyğunluq Hesabatında qismən icra olunmuşdur. Milli Məclisin üzvlərinin Davranış Kodeksi ilə əlaqədar qanun layihəsi hazırlanmış və Parlamenta təqdim edilmişdir. Hökumət 2016-cı ildə keçirilmiş referendumdan sonra tətbiq edilən konstitusion dəyişiklikləri nəzərə alaraq, kodeksin tələblərini "kobud surətdə pozan" Milli Məclisin üzvlərinin (89-cu maddəyə düzəliş edilib) mandatlarının itirməsini qeyd edir. GRECO, qanun layihəsinin həddindən artıq geniş dildə olmasına və xüsusilə, maraqların toqquşması, üçüncü tərəflə əlaqələrin tənzimlənməsi və nəzarət mexanizmlərin olmamasına toxundu. GRECO, İntizam Komissiyasının, xüsusən də deputatlara təlim, rəhbərlik və məsləhətləşmə ilə bağlı dəqiq məsuliyyətləri daha ətraflı araşdırmağı gözləyirdi.
15. Tövsiyənin i hissəsi ilə əlaqədar olaraq, Hökumət qeyd edir ki, Deputatların etik davranış qaydaları haqqında Qanun beynəlxalq yaxşı təcrübələrin təhlili və Avropa Şurasının ekspert dəstəyi ilə yekunlaşdırılmış və son olaraq 30 İyun 2017-ci ildə qəbul edilmişdir. Hədiyyələr, maraqların toqquşması və üçüncü tərəflər ilə əlaqələrə dair dəyişikliklər 2018-ci il noyabrın 27-də qəbul edilmiş və 18 dekabr 2018-ci ildə qüvvəyə minmişdir. Qanunda maraqların toqquşması, uyğunsuzluqlar, üçüncü tərəflər ilə əlaqə, hədiyyələr, nəzarət, təlim və rəhbərlik ilə əlaqədar olan müddəalar yer almışdır. Xüsusilə, Qanunda maraqların toqquşmasının tərfi verilmiş, maraqların toqquşmasına dair məlumatların verilməsi və onların həlli məsələləri öz əksini tapmışdır. Qanunda həmçinin, millət vəkilləri qanunların qəbul edilməsi ilə əlaqədar fəaliyyətləri çərçivəsində üçüncü tərəflərlə görüşəcəyi halda məlumat verməsi öhdəliyi qeyd olunub. 55 manatı aşan (29 Avro) hədiyyələrin qəbul edilməsi qadağadır.
16. Tövsiyənin ii hissəsi ilə əlaqədar, Hökumət qeyd edir ki, İntizam Komissiyası nəzarətədiçi orqan kimi şəffaflıq ilə bağlı, o cümlədən maraqların toqquşması, uyğunsuzluqlar, hədiyyələr və s. kimi mövzular ilə əlaqədar təlim və maarifləndirmə işləri həyata keçirir. Avropa Şurası ekspertlərinin dəstəyi ilə deputatların müvafiq hüquqi öhdəlikləri ilə əlaqədar nümunələr və izahlar ilə əlaqədar qaydalar hazırlanmışdır. İntizam Komissiyası qaydaları millət vəkilləri ilə bölüşmüş və təsdiq etmişdir. Nəhayət, Hökumət bildirir ki, Etik Davranış Qaydalarına və Parlamentin Daxili Nizamnamələrinə edilən dəyişikliklər ilə bağlı təlim 2018-ci ilin oktyabr ayında keçirilmişdir. Hökumət həmçinin, millət vəkilləri üçün maraq toqquşmasının qarşısının alınması ilə əlaqədar seminarın (noyabr 2018) və millət vəkilləri üçün bir sıra təlim kurslarının (dekabr 2018) keçirilməsi barədə məlumat vermişdir.
17. Tövsiyənin birinci hissəsinə əsasən, GRECO Deputatın etik davranış qaydaları haqqında Qanun və bu qanuna edilən yeni dəyişiklikləri alqışlayır. Bu hüquqi mətnlər dərc edilmişdir. GRECO qeyd edir ki, deputatların etik davranış qaydalarına dair Qanununun mətni, xüsusilə də maraqların toqquşması, hədiyyələr və üçüncü tərəflərlə əlaqələrin qurulması ilə bağlı mətnlər dəqiq müəyyən edilmişdir. Bundan əlavə, bunlar Parlamentin prosedur Qaydalarının 45 və 46-cı maddələrinə bağlıdır və bu da öz növbəsində sanksiyaların tətbiq edilməsini təmin edir (məsələn, xəbərdarlıq, söz qadağası, plenar iclası tərk etmə, töhmət və mandatdan məhrum etmə). Tövsiyənin bu hissəsi formal olaraq yerinə yetirilmişdir.
18. Tövsiyənin ikinci hissəsinə əsasən, GRECO Avropa Şurasının ekspertlərinin dəstəyi ilə hazırlanmış və İntizam Komissiyası tərəfindən təsdiq edilmiş və deputatlar arasında paylanmış millət vəkillərinin davranış qaydalarının qəbul edilməsini alqışlayır. Bu Təlimatlar müvafiq hüquqi müddəaları təkrarlayır və şərhlər, izahatlar və praktiki nümunələr təqdim edir. Bu müsbət bir inkişafdır. GRECO təlim və maarifləndirmə işlərinin aparıldığını və deputatların Etik Davranış Qaydaları haqqında Qanunun icrası üçün fəaliyyət planı qəbul edilməsini nəzərə alır. Tövsiyənin bu hissəsinə də icra olunmuşdur.
19. GRECO ii tövsiyənin qənaətbəxş icra edildiyi qənaətinə gəlir.

Tövsiyə iii.

20. *GRECO tövsiyə etmişdir ki, deputatların əlavə fəaliyyətləri effektiv nəzarət obyektinə olsun.*
21. GRECO bu tövsiyənin Uyğunluq Hesabatında icra olunmadığını xatırladır. Millət vəkillərinə fəaliyyətinə əlavə qaydaların tətbiq olunduğu qeyd olunmuşdur. GRECO xatırlayır ki, Konstitusiya (Maddə 85 II) millət vəkillərinə akademik, pedaqoji və ya yaradıcı işləri istisna olmaqla, icra və məhkəmə orqanlarında vəzifə tutmağı, habelə digər ödənişli fəaliyyət ilə məşğul olmağı qadağan edir. Davranış Kodeksi konstitusiya müddəaları əhəmiyyətli dərəcədə təkrarlayır və məsləhətverici və nəzarətədiçi orqan vəzifəsini İntizam Komissiyasına həvalə edir. Edilən dəyişikliklər nəticəsində Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsində intizam tədbirlərindən mandatdan məhrum edilməyə qədər sanksiyalar öz əksini tapmışdır. GRECO hesab edir ki, uyğunsuzluqlara rast gəldiyi halda nəticələri barədə müddəalar aydın deyildir və Davranış Kodeksi effektiv nəzarət və icrası təmin etmək üçün kifayət deyil.
22. Hökumət bildirir ki, Etik davranış qaydaları haqqında Qanuna əsasən millət vəkilləri "işgüzar, kommersiya və ya digər ödənişli fəaliyyət" ilə məşğul ola bilməzlər (akademik, pedaqoji və ya yaradıcı işləri istisna olmaqla)" (Maddə 5). Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, etik davranış qaydalarının pozulmasına görə sanksiyalar Parlamentin Daxili tənzimlənməsində də öz əksini tapmışdır.
23. Hökumət izah edir ki, millət vəkili akademik, pedaqoji və ya yaradıcı işləri istisna olmaqla, dövlət orqanlarında vəzifə tutduqda, dini təşkilatların üzv seçildikdə, habelə digər ödənişli fəaliyyət ilə məşğul olduqda, qanunla üzərinə düşən vəzifələri icra etmək iqtidarında olmadıqda mandatını itirmiş olur (Konstitusiyanın 89.4-cü maddəsi). Belə hallarda İntizam Komissiyası araşdırma aparır və bu məsələ ilə bağlı qərar qəbul etmək üçün Milli Məclisə rəy verir. Mandatından məhrum etmə qərarından Apellyasiya və Ali Məhkəməyə şikayət verilə bilər.
24. Nəhayət, Hökumət göstərir ki, deputatların davranışlarına dair yeni hazırlanmış Qaydalarda maraqların toqquşmasının izahatı verilmiş və hər hansı bir sahibkarlıq, kommersiya və ya digər ödənişli fəaliyyət ilə məşğul olmanın qadağan olunduğunu xatırladır. Hökumət həmçinin bildirir ki, əlavə fəaliyyət ilə məşğul olma məsələsi 3-7 dekabr 2018-ci il tarixlərdə keçirilən təlimlərdə müzakirə olunmuşdur.
25. GRECO qeyd edir ki, Deputatların Etik Davranış Qaydaları haqqında Qanunda hər hansı ödənişli fəaliyyət (elmi, pedaqoji və yaradıcılıq istisna olmaqla) ilə məşğul olmağı ciddi qadağan qoyan müvafiq müddəalar öz əksini tapmışdır. Etik davranış qaydalarının pozuntusu Parlamentin Daxili Nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş sanksiyaların həyata keçirilməsinə səbəb olur və əvvəlki Uyğunluq Hesabat mərhələsində məlum olmuşdur. GRECO, qanunvericiliyə görə İntizam Komissiyasının Məcəllə ilə bağlı rəhbərlik və nəzarət rolu, uyğunsuzluqlar da daxil olmaqla, qəbul edilməli olan qiymətləndirir. GRECO uyğunsuzluq da daxil olmaqla, qanunvericiliyə uyğun olaraq İntizam Komissiyasının rəhbərədiçi və nəzarətədiçi rolunun təmin edilməsini alqışlayır. Lakin əlavə fəaliyyət ilə bağlı qaydaların icrasının effektivliyi və təcrübədə effektiv nəzarəti barədə heç bir təsəvvür yoxdur. Bu halda, qeyd olunan tövsiyə qismən icra edilmişdir.
26. GRECO belə nəticəyə gəlir ki, iii tövsiyə qismən yerinə yetirilmişdir.

Tövsiyə iv.

27. *GRECO tövsiyə etmişdir ki, i) Millət vəkilləri üçün gəlir bəyannamələrinin forması tez bir zamanda müəyyənləşdirilsin və bəyannamələrin məxfiliyi millət vəkilləri və onların*

qohumlarının şəxsi həyatları və təhlükəsizliyi nəzərə alınma şərti ilə aradan qaldırılsın ii) Millət vəkilləri üçün maliyyə xarakterli məlumatların təqdim olunma mexanizmi işə düşməsi təmin edilsin (müstəqil nəzarət orqanı tərəfindən nəzarətin həyata keçirilməsi də daxil olmaqla), və bu tələblərə əməl edilmədiyi təqdirdə çəkindirici və proporsional cəza növlərinin tətbiqi və tətbiq edilmiş cəzanın əsaslandırılması barədə məlumatlar ictimaiyyətə təmin edilsin..

28. Xatırladılır ki, bu tövsiyə Uyğunluq Hesabatında icra olunmamışdır. Aktivlərin bəyan edilməsi məsələsi 2005-ci ildən etibarən həll edilməmiş qalır. Ön şərtlərdən biri hesabat formatı, nəzarət orqanı və sanksiyaların tətbiq dairəsi də daxil olmaqla, effektiv təsirin olmamasıdır.
29. Hökumət bildirir ki, bu tövsiyənin icrası ilə bağlı heç bir tərəqqi olmamışdır.
30. GRECO bu tövsiyənin icrası ilə əlaqədar heç bir irəliləyişin olmamasına təəssüflənir və Azərbaycanı bu sahədə müvafiq addımlar atmaya çağırır. GRECO hesab edir ki, Dəyərləndirmə Hesabatı qəbul olunduğundan bəri aktivlərin bəyan edilməsi ilə əlaqədar hər hansı bir irəliləyişin olmamasını bu sahədə iradənin olmamasına şübhə doğurur.
31. GRECO iv tövsiyənin icra edilmədiyi qənaətinə gəlir.

Hakimlərin barəsində korrupsiyanın qarşısının alınması.

Tövsiyə v.

32. *GRECO tövsiyyə edir ki, i) Məhkəmə-Hüquq Şurasının məqsədlərində/mandatında məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin qorunması və gücləndirilməsi ilə bağlı müddəalar aydın şəkildə göstərsin; və ii) Məhkəmə-Hüquq Şurasının rolu məhkəmə hakimiyyətinin tərkibində gücləndirilsin və bu xüsusilə onun üzvlərinin yarısından az olmayan hissəsinin birbaşa seçilmiş və ya həmkarları tərəfindən təyin edilən hakimlərdən ibarət olması və MHŞ-nin sədrinin hakim olan üzvlərdən seçilməsi yolu ilə təmin edilsin.*
33. Xatırladılır ki, bu tövsiyə Uyğunluq Hesabatında qismən icra olunmuşdur. Məhkəmə Hüquq Şurası (MHŞ) 2005-ci ildən fəaliyyət göstərir və bu müddət ərzində fəaliyyəti genişləndirilmişdir. Ümumillikdə, GRECO tövsiyənin birinci hissəsində tələb olunduğu kimi məhkəmə müstəqilliyini qorumaq üçün MHŞ-nin mandatının əhəmiyyətli şəkildə genişləndirilməsini alqışlayır. Lakin, GRECO MHŞ-nin tərkibinə gəldikdə daha dəqiq və iddialı islahatların keçirməməsinə təəssüflənir. MHŞ-nin on beş üzvündən doqquzu (Qiymətləndirmə Hesabatı zamanı olduğu kimi) hakimlərdirsə də, onlardan yalnız az bir hissəsi onlara bərabər hesab edilən şəxslər tərəfindən təyin olunur və ya seçilir. Bundan əlavə, sədrin üzvlər tərəfindən seçilməsi barədə tövsiyə olunmasına baxmaraq, Ədliyyə Naziri MHŞ-nin sədri olaraq qalmaqdadır. GRECO, tövsiyənin ikinci hissəsinin icra edilməməsinə hesab edir.
34. Hökumət bu tövsiyə ilə bağlı yeni məlumatlar verməmişdir.
35. GRECO bu tövsiyənin icrasında heç bir irəliləyişin olmamasına təəssüflənir və v tövsiyənin qismən yerinə yetirildiyi qənaətinə gəlir.

Tövsiyə vi.

36. *GRECO tövsiyə edir ki, məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyi aşağıdakılar vasitəsilə daha da gücləndirilməlidir i) bütün kateqoriyalardan olan hakimlərin və məhkəmə*

sədrlərinin təyin edilməsində Məhkəmə-Hüquq Şurasının rolunu artırmaqla; və ii) hakimlər üçün beş illik sınaq müddətini xeyli azaldaraq və aydın, obyektiv və şəffaf meyarlar əsasında hakim vəzifəsinə daimi təyinatlar irəli sürərək.

37. Xatırladılır ki, bu tövsiyənin hər iki hissəsi Uyğunluq Hesabatında qismən icra edilmişdir. Tövsiyənin (i) hissəsinə əsasən, GRECO vəzifəyə təyin ilə əlaqədar hakimlərin seçilməsində MHS-nin rolu artdığını və hakimlərin Prezident tərəfindən təyin edilməsi üçün MHS-nin təkliflərini sistemli şəkildə təsdiqlədiyini nəzərə alır. Bununla yanaşı, Ali Məhkəmənin sədrinin və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsinin sədrinin birbaşa prezident tərəfindən təyin olunduğu nəzərə çarpır. Tövsiyənin (ii) hissəsinə gəldikdə isə, GRECO hakimlərin ilk işə qəbul edilmə müddətinin beş ildən üç ilədək endirilməsini alqışlayır. GRECO, qanunun daha aydın yazılmasının, daimi təyinat müddətinin obyektiv və şəffaf meyarlara uyğun müəyyən edilməsini vurğulayır. Nəhayət, GRECO hakimlərin qiymətləndirilməsi metodologiyasının hazırlanmasını dəstəkləyir.
38. Hökumət tövsiyənin (i) hissəsinə uyğun olaraq heç bir yeni məlumat verməmişdir. Tövsiyənin (ii) hissəsinə əsasən, Hökumət qeyd edir ki, Aİ-nın "Məhkəmə sisteminin inkişafına dəstək" adlı birgə layihəsi çərçivəsində aydın, obyektiv və şəffaf meyarlara əsaslanan hakimlərin qiymətləndirilməsinə dair metodologiya hazırlanmış və MHS-nin nəzərinə təqdim edilmişdir.
39. Tövsiyənin (i) hissəsi ilə bağlı, GRECO cuzi irəliləyişin olmasına təəssüflənir və tövsiyədə tələb olunan kimi, Məhkəmə-Hüquq Şurasının bütün hakim və məhkəmə sədrlərinin təyin olunmasında iştirakını təmin etmək üçün müəyyən tədbirlərin görülməsinə çağırır. Tövsiyənin (ii) hissəsinə əsasən, GRECO beynəlxalq texniki əməkdaşlığın dəstəyi ilə hakimlərin qiymətləndirilməsinə dair metodologiyanın hazırlanmasını nəzərə alır. Bu metodologiya MHS tərəfindən nəzərdən keçirilməli və təsdiq edilməlidir. GRECO, daimi təyinatlar və xüsusilə hakimlərin qiymətləndirilməsinin hüquqi cəhətdən müəyyən edilmiş meyarlara - aydın, obyektiv və şəffaf şəkildə həyata keçirilməsini gözləyir.
40. GRECO vi tövsiyənin qismən yerinə yetirilməsi qənaətinə gəlir.

Tövsiyə ix.

41. *GRECO tövsiyə etmişdir ki, i) hakimlər üçün gəlir bəyannamələrinin forması tez bir zamanda, prioritet qaydasında müəyyənləşdirilsin və bu məlumatların məxfiliyi hakimlər və onların qohumlarının şəxsi həyatları və təhlükəsizliyi nəzərə alınmaqla aradan qaldırılsın ii) Hakimlər barəsində maliyyə xarakterli məlumatların bəyan edilməsi rejimi tətbiq olunsun (o cümlədən bu məqsədlər üçün Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Komissiya uyğun inzibati və ekspert resursları ilə təmin olunsun), bununla yanaşı bu sahədə mövcud tələblərin icra olunmamasına görə sanksiyalar nəzərdə tutulsun, sanksiyaların tətbiq olunması halları, o cümlədən tətbiq olunması səbələri, ictimaiyyətə açıqlansın.*
42. GRECO xatırladır ki, bu tövsiyə Uyğunluq Hesabatında icra edilməmişdir və bu tövsiyənin icrası üçün heç bir irəliləyiş olmamışdır.
43. Hökumət bununla əlaqədar heç bir məlumat təqdim etməmişdir.
44. GRECO belə nəticəyə gəlir ki, IX tövsiyə yerinə yetirilməmişdir.

Prokurorlar barəsində korrupsiyanın qarşısının alınması.

Tövsiyə xii.

45. GRECO tövsiyə etmişdir ki, 1) cinayət işlərinin istintaqı zamanı prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinə hər hansı bir lazımsız təsir və müdaxilə aradan qaldırılması üçün Prokurorluq haqqında Qanuna dəyişikliklər edilməsi nəzərdən keçirilsin; ii) bütün prokurorluq orqanlarının təşkil edilməsi, bağlanması və əsas təşkilati strukturu qanunla müəyyən edilsin.
46. Xatırladılır ki, bu tövsiyənin hər iki hissəsi Uyğunluq Hesabatı dövründə icra olunmamışdır. GRECO, dövlət başçısının xüsusi hallarda araşdırma və istintaqa müdaxiləsindən və bu baxımdan heç bir qorunma mexanizminin olmamasından narahat idi. GRECO, həmçinin, prezidentin prokurorluq orqanlarında xidmətlərin təşkilinə/yenidən təşkilinə əhəmiyyətli təsirinin olmasına təəssüf hissi keçirirdi.
47. Hökumət bildirir ki, Baş prokuror ilə qanunvericilik və icra hakimiyyəti arasında qarşılıqlı əlaqə ilə bağlı 2017-ci ildə (17 noyabr 2017-ci il tarixli 880-VQD № Qanun ilə) Prokurorluq haqqında qanuna dəyişiklik edilmişdir. "Nəzarət" sözü "informasiya" anlayışı ilə əvəz edilmişdir. Qanunun 44-cü maddəsinə əsasən, artıq Baş Prokuror istintaq olunan cinayət işləri istisna olmaqla, Baş Prokurorluğun fəaliyyəti barədə Prezidentə məlumat verir. Eyni müddəa Parlamentə də aiddir.
48. GRECO Prezident və Parlamentin Prokurorluğun fəaliyyəti üzərində "nəzarət" səlahiyyətlərini məhdudlaşdıran Prokurorluq haqqında Qanuna edilən dəyişiklikləri alqışlayır. Baş Prokuror istintaqı aparılan cinayət işləri istisna olmaqla, Prezidentə və Parlamentə Prokurorluğun fəaliyyəti barədə məlumat verir. Bu düzəlişlər doğru istiqamətdə aparılır. GRECO tövsiyənin ikinci hissəsi ilə bağlı irəliləyişlərin olmamasından təəssüflənir.
49. GRECO xii tövsiyənin qismən yerinə yetirilməsi qənaətinə gəlir.

Tövsiyə xiv.

50. GRECO tövsiyə etmişdir ki, i) Prokurorluq orqanlarına bütün yüksək vəzifələrə vakansiyalar ictimaiyyətə açıq elan olunsun və onlara giriş aydın, obyektiv və şəffaf meyarlar uyğun olsun; və ii) yüksək vəzifələrə namizədlərin namizədliyi əksəriyyətinin icraedici orqanla əlaqəsi olmayan şəxslər tərəfindən baxılsın və qiymətləndirilməsin.
51. Xatırladılır ki, bu tövsiyənin hər iki hissəsi Uyğunluq Hesabatı zamanı icra olunmamışdır. GRECO, tövsiyənin birinci hissəsinin icrası ilə əlaqədar kifayət qədər tədbirlərin həyata keçirilməməsindən narahat idi (ictimai reklam, aydın, obyektiv və şəffaf meyarlara uyğun olaraq yüksək vəzifələrə təyinatı dair). GRECO həmçinin, tövsiyənin ikinci hissəsinin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar əlaqədar heç bir tədbir görülməməsini nəzərə almışdır.
52. Tövsiyənin (i) hissəsi ilə əlaqədar olaraq, hökumət qeyd edir ki, Konstitusiya prokurorluqda yüksək vəzifəli şəxsi vəzifəyə təyin olunmasını tənzimləyir (Baş Prokuror - 1-ci kateqoriya və Baş prokurorun müavinləri - 2-ci kateqoriya). Prezident Baş prokuroru (Parlamentin razılığı ilə) və Baş Prokurorun müavinlərini və Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokurorunu (Baş prokurorun təqdimatı ilə) vəzifəyə təyin edir.
53. Bundan əlavə, hökumət bildirir ki, 29 oktyabr 2018-ci il tarixdə, Baş prokuror Prokurorluğa Vakansiyaların rəqabətqabiliyyətli doldurulması qaydalarını təsdiqləyən əmr (10/72-11/540-K) imzalamışdır (9 kateqoriyadan 3-8-ci kateqoriyalar barədə). Qaydalarda xüsusilə prokurorluq işçilərinin rəqabətli seçimi, vakansiya barədə məlumatların məcburi yayılması, müraciətlərin onlayn təqdim edilməsi və namizədlərin qeydə alınması, eləcə də Rəqabət Komissiyasının işi nəzərdə tutulur.

Qaydaların aydın, obyektiv və şəffaf meyarlara əsaslanmasına ehtiyac vardır. Bu qayda Baş Prokuror, onun müavinləri və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Baş prokuroru istisna olmaqla, bütün 3-8-ci kateqoriyaları əhatə edir.

54. Tövsiyənin (ii) hissəsinə əsasən, hökumət qeyd edir ki, yüksək vəzifələrə təyin olunmaya dair icra hakimiyyəti ilə əlaqəli olmayan şəxslərin əksəriyyətini təşkil edən bir orqan tərəfindən qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulur. Lakin, Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyanın 30 oktyabr 2018-ci il tarixdə keçirilmiş iclasında bu cür orqanın qurulmaması qərarı verilmişdir.
55. Tövsiyənin (i) hissəsinə əsasən, GRECO prokurorluq orqanlarında seçki prosesi əsasında 3-8-ci kateqoriyalarda olan boş yerlərin rəqabətqabiliyyətli doldurulması üçün yeni qaydaların qəbul edilməsini alqışlayır. Buna baxmayaraq, bu qaydalar yüksək vəzifələrə təyinatları nəzərdə tutmur (məsələn, 1-ci və 2-ci kateqoriyalara aid Baş prokuror və onun müavinləri). Tövsiyənin bu hissəsi qismən yerinə yetirilmişdir.
56. Tövsiyənin (ii) hissəsinə gəlincə, GRECO nəzərə alır ki, 30 oktyabr 2018-ci il tarixdə keçirilmiş Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyasının iclasında icra hakimiyyəti ilə əlaqəli olmayan şəxslərin əksəriyyətini təşkil edən və yüksək vəzifələrə təyin olunma ilə əlaqədar qiymətləndirilmə həyata keçirən orqanın yaradılması nəzərdə tutulmamışdır. GRECO prokurorluq orqanlarında yüksək vəzifələrə təyinat ilə əlaqədar icra hakimiyyəti orqanının təsirinin azadılmasına dair irəliləyişlərin olmamasından təəssüflənir. Lakin bu məsələnin nəzərə alındığını hesab edir.
57. Yuxarıdakıları nəzərə alaraq, GRECO xiv tövsiyənin qismən həyata keçirilməsi qənaətinə gəlir.

Tövsiyə xx.

58. *GRECO tövsiyə etmişdir ki, i) prokurorlar tərəfindən aktivlərin bəyan edilməsi qaydası prioritet məsələ kimi müəyyən edilsin və prokuror və onların qohumlarının təhlükəsizlik və şəxsi sirləri nəzərə alınmaq şərti ilə, bütün prokurorlar tərəfindən aktivlərin bəyan edilməsi üzrə məxfilik aradan qaldırılsın; və ii) aktivlərin bəyan edilməsinə dair müəyyən olunmuş qaydaya riayət edilməklə, həmin qaydanın icrasına nəzarət etmək üçün Baş Prokurorluğun nəzdində müvafiq struktur yaradılsın.*
59. GRECO xatırladır ki, bu tövsiyə Uyğunluq Hesabatında icra edilməmişdir və bu tövsiyənin icrası üçün heç bir irəliləyiş olmamışdır.
60. Hökumət bu tövsiyə ilə əlaqədar hər hansı bir irəliləyiş barədə heç bir məlumat verməmişdir.
61. GRECO belə nəticəyə gəlir ki, tövsiyə xx icra edilməmişdir.

III. NƏTİCƏLƏR

62. **Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq, GRECO Dördüncü Dəyərləndirmə mərhələsi çərçivəsində Azərbaycana ünvanlanmış tövsiyələrin yerinə yetirilməsində tərəqqinin olmasını qeyd edir.** İyirmi bir tövsiyədən on üçü qənaətbəxş şəkildə icra edilmişdir, beş tövsiyə qismən icra edilmiş və üç tövsiyə icra edilməmişdir.
63. Daha dəqiq, i, ii, vii, viii, x, xi, xiii, xv, xvi, xvii, xviii, xix və xxi tövsiyələr qənaətbəxş şəkildə, iii, v, vi, xii və xiv tövsiyələr qismən icra edilmiş və iv, ix və xx tövsiyələr icra edilməmişdir.

64. Parlament üzvlərinə münasibətdə, Deputatların Etik Davranış Qaydaları haqqında Qanunun qəbul edilməsi müsbət bir inkişafdır. Həmçinin qanun layihələrinin ictimai məsləhətləşmələr çərçivəsində aparılması müsbət bir inkişaf kimi qeyd edilmişdir.
65. Hakimlərlə əlaqədar olaraq, GRECO az sayda tövsiyələrin icrasından narahatlığını ifadə edir. Məhkəmə-Hüquq Şurasının tərkibi Avropa standartlarına uyğun olaraq dəyişdirilməlidir və bu qurum hakimlərin bütün kateqoriyalarının təyin edilməsinə cəlb edilməlidir. Hakimlərin daimi təyin etmələri üçün açıq, obyektiv və şəffaf meyarlar təqdim edilməmişdir.
66. GRECO Prokurorluğa təsirlərin azaldılması üçün bəzi məhdud sayda qanunvericiliyə edilən dəyişikliklərin olduğunu qeyd edir. Lakin, bu cür təsirlərin aradan qaldırılması üçün daha çox tədbirlərin görülməsinə ehtiyac vardır. Bununla yanaşı, prokurorların rəqabət səviyyəsində seçimi tənzimlənsə də, bu daha yüksək vəzifələrə təyinat ilə əlaqədar olmamışdır.
67. Dəyərləndirilməsi həyata keçirilən vəzifəli şəxslərin hər üç kateqoriyasını da (parlament üzvləri, hakimlər və prokurorlar) əhatə edən aktivlərin bəyan edilməsi ilə əlaqədar olaraq, GRECO sistemin funksional olması üçün effektiv iradənin olmaması və zəruri tədbirlərin (hesabat formatı, nəzarət) həyata keçirilməməsindən narahatdır. GRECO, Azərbaycan rəsmilərini bu mühüm anti-korrupsiya islahatını başa çatdırmaq və müvafiq GRECO tövsiyələrini icra etmək üçün tədbirləri həyata keçirməyə çağırır.
68. İcra olunmamış tövsiyələrin icra edilməsi üçün əlavə tərəqqinin tələb olunduğu faktı nəzərə alınaraq, GRECO Daxili Nizamnaməsinin 31-ci qaydasının 9-cu paragrafına müvafiq olaraq Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbərinin icrası gözlənilən iii - vi, ix, xii, xiv və xx tövsiyələrin icrası ilə bağlı 31 dekabr 2019-cu ilədək məlumat verməsini xahiş edir.
69. Nəhayət, GRECO Azərbaycan rəsmilərini mümkün qədər tez vaxtda hesabatın dərc edilməsinə, milli dilə tərcümə edilməsinə və tərcümənin ictimaiyyətə açıqlanmasına dəvət edir.